

Uudised

Hea klient!

Usun, et lisaks põllumeestele vaatavad, sarnaselt meile, ka paljud teised loomapidajaid teenindavad organisatsioonid tulevikku ja arutlevad, kuidas oma teenuseid paremaks ning efektiivsemaks muuta. Rasked ajad sunnivad meid oma harjumusi muutma ja otsima uusi lahendusi. Enamiku riikide jõudluskontrolli organisatsioonid otsivad uusi teenuseid lähtuvalt olemasolevatest ressurssidest ehk otsivad võimalusi, kuidas neid ressursse paremini kasutada.

Piimalaborid üritavad olemasolevast piimaproovist analüüsida järjest rohkem näitajaid, ka Eestis oleme sama tegemas (Mastiit 12/16 ja tiinuse test piimast). Andmetöötluskeskustel on kaks tõsist teematikat: andmevahetus farmi ja andmebaasi vahel, ning kuidas andmeid töödeldes ja analüüsides pakkuda teenuse kasutajatele uut ja vajalikku infot, et teha järeldusi farmis toimuva kohta.

Nii üritatakse täna rahvusvaheliselt standardiseerida andmevahetuse formaate ning leida võimalust jõudluskontrolli andmeid aluseks võttes hinnata loomade heaolu, millele järjest suuremat tähelepanu pööratakse. Kui rahvusvaheline kokkuleppimine tundub alati aeganõudev, siis tegelikkuses on üsna keeruline ka põhimõteteliste muudatuste tegemine kohalikul tasandil. Nii tegelevad taanlased täna küsimusega, kuidas lahendada olukord, kus farmerid soovivad kasutada kontroll-lüpsi teenust tihedamalt kui kord kuus. Innovaatilised soomlased tunnistavad, et nutitelefonide rakenduste arendus on põnev, aga väga kallis – kasutusel on erinevad operatsioonisüsteemid ning nende paralleelne arendus on kulukas. Odavam on pakkuda ka mobiilisõbralikku veebilehte.

Soovin kõikidele õigeid ja kaalutletud otsuseid!

Kaivo Ilves
Eesti Põllumajandusloomade
Jõudluskontrolli AS-i juhataja

Kõrvamärkide tellimiskeskond Postipoiss

Kõrvamärke ja muid kaupu saab EPJst tellida telefoni teel, e-postiga, EPJ kontorisse või EPJ maakonnakontorisse kohale tulles. Selleks, et loomapidajal oleks võimalik talle sobival ajal tellimus esitada ning näha kogu pakutavate kaupade valikut, loodi EPJs internetipõhine tellimiskeskond Postipoiss. Tellimiskeskonnas on võimalik valida, milliseid kõrvamärke ja kui palju soovitakse. Kui vajatakse kindlat numbrivahemikku (n-õ kindlaid inventarinumbreid), saab ka selle ära märkida (võimalik vaid juhul, kui laos on soovitud numbriga kõrvamärgid olemas). Lisaks kõrvamärkidele on võimalik tellida muid kaupu – märgistamistarvikud, laudaraamatud jne.

Loomapidaja valib kauba broneerimisel, millisel viisil ta soovib saadetise kätte saada – kas tulla Tartusse EPJ kontorisse järgi või saadab EPJ tellitud kaubad postiga, kulleriga, Post24 pakiautomaati. Mandril asuval piimaveiste jõudluskontrolli klientidel on valikuvõimaluseks ka piimaproovide kogumising. Selleks, et tellitud kaubad saabusid õigesse kohta ning info paki saabumisest jõuaks õige inimeseni, on tellimisel kindlasti vaja üle vaadata ja vajadusel täiendada-parandada Postipoisis olevad kontaktandmed. Postiga, kulleriga või pakiautomaati tellitud saadetiste liikumist on tellijal võimalik ka jälgida.

Tellimiskeskonna Postipoiss link on nähtav ja kasutatav loomapidajatele, kes kasutavad EPJ rakendustesse sisenemisel ID-kaarti või mobiil-ID-d. Abi Postipoisi kasutamisel annavad jõudluskontrolli spetsialistid maakonnas.

Uus piimatoodangu rekord

Torma Põllumajandusosaiingu lehm Taali (nr EE 9154186) neljanda laktatsiooni toodang oli 19 370 kg, mis on Eesti lehmade seas läbi aegade suurim laktatsiooni piimatoodang.

Taali isa on Bertil ja emaisa Apollo-ET. Üle 19 000 kg on saavutanud kolm lehma, neist kaks kuulub Torma POÜle.

Tiinuse test piimast

EPJ pakub maikuust loomapidajatele teenust, mis võimaldab määrata lehma tiinuse jõudluskontrolli piimaproovist. Test võimaldab lehma tiinust kontrollida 28. tiinuspäevast kuni kinnijätamiseni. Tiinuse määramiseks kasutatakse IDEXX Laboratories, Inc. tehnoloogiat, mille puhul tiinus tehakse kindlaks tiinusspetsiifiliste glükoproteiinide piimas esinemise põhjal. EPJ teenus võimaldab lihtsalt ja täiendava aja- ning töökuluta leida mittetiined lehmad või üle kontrollida varem tiineks tunnistatud lehmad. Teenuse hind on 4.80 €/piimaproov.

Tiinuse kontrollimiseks sobivad jõudluskontrolli piimaproovid, tiinuse testi võib teha ka kontroll-lüpside vahelisel ajal. Õigete tulemuste saamiseks on oluline, et lehm ja piimaproov oleksid täpselt identifitseeritud, piimaproov võetud puhtalt ja korrektselt ning sündmused (poegimine, seemendused) täpselt registreeritud.

Esimese kuu jooksul tehti EPJ laboris üle 200 tiinuse testi.

Uus baas piimaveiste aretusväärtuste hindamises

Aretusväärtuse geneetiliseks baasiks on mingil konkreetsel aastal ehk nn baasaastal sündinud lehmade keskmine aretusväärtus. Piimaveiste rahvusvahelises geneetilisest hindamises väljakujunenud tava kohaselt muudetakse baasaastat iga viie aasta järel viie aasta võrra. Seda tava järgides on Eestis alates 2015. a augustikuu hindamisest järgneva viie aasta jooksul geneetilise baasi arvutamise aluseks 2010. aastal sündinud lehmade aretusväärtus senise 2005. aastal sündinud lehmade aretusväärtuse asemel.

Asendusmärkide väljastamine muutub

Alates augustist muutub asendusmärkide väljastamine võlglastele sarnaseks esmaste kõrvamärkide väljastamisega. Muudatus puudutab loomapidajaid, kellel on tasumata arveid, mille tähtajast on möödunud üle 3 kuu. Uue korra järgi ei väljastata neile enam kõrvamärke (esmasid ja asendusmärke) arvega tasumisega, vaid kõrvamärkide eest tuleb tasuda kõrvamärkide kättesaamisel postkontoris.

Lihaveiste müügipäev Sännas

Juba kolmandat aastat järjest toimub juuni alguses Rõuge vallas, Sännas Estonian-ACB-Vianco lihaveiste müügipäev. Ka seekordseks ürituseks 5. juunil 2015 oli tellitud ilus päikseline ilm ning kohal oli palju toredaid lihaveisehuvilisi Eestist, Lätist, Leedust, Tirooli Halli Assotsiatsiooni esindajad Austriast ja EAV ning *Baltic Grassland Beef*-projekti (BGB) juhid Šveitsist.

Seekordse ürituse tegi eriliseks uue lihaveisetõu, tirooli halli (Gr) jõudmine Eestisse. Juuni alguseks jõudis Eestisse 31 tiinet tirooli halli tõugu veist, kes kõik on endale juba ka kodu leidnud. Tõug on pärit Šveitsi ja Austria mägedest ning seetõttu kohastunud keerukate ilmastikutingimustega. Tirooli hallid on rahulikud, pika elueaga, kerge poegimisega, hea piimatoodanguga (üle 5000 kg aastas) ja loomade päevane juurdekasv on ca 1,100 kg. Kuna need loomad on kohastunud just ekstensiivsema pidamisviisiga, siis esineb neil vähem ka surmulsunde, nad tiinestuvad hästi ning neil on ka parem udaratervis. Kõiki loetletud aspekte arvesse võttes peaks see tõug meie kliimasse ning pidamistingimustesse hästi sobima just ammlemaks. *Baltic Grassland Beef*-projekti sobiks väga hästi aga just tirooli halli ja mõne suurema tõu ristandid (näiteks limusiin, šarolee jne), kelles on realiseerunud mõlema vanema head omadused – kiire kasv hea piimatoodangu tõttu ning hea lihastus.

Tegelikult algas tirooli halli toomise lugu aga juba eelmise aasta lõpul, kui šveitslased kutsusid Baltimaade *Baltic Grassland Beef*-projekti huvilisi lihaveisekasvatajaid Austriasse ja Šveitsi selle tõuga lähemalt tutvust tegem. Huvi oli suur ning terve suure bussi jagu rahvast sai külastada mitmeid erinevaid tirooli halle ja nende ristandeid kasvatavaid farme, Austria Tirooli Halli Assotsiatsiooni peakorterit, Vianco Arenat ja Belli tapamaja, kuhu jõuavad lõpuks ka meie BGB loomade kvaliteetükid. Tookordselt reisilt saigi alguse mitmete Baltimaade lihaveisekasvatajate

armastus selle tõu vastu ja vastavalt nende soovidele sai valitud ka koorem loomi.

Lisaks tirooli halli tutvustusele said külalised müügipäeval kuulata ka ettekannet *Baltic Grassland Beef*-projektist, mis on nüüdseks järjest aktiivsemalt tegutsenud tervelt kolm aastat ja realiseeritavate loomade arvgi on praeguseks oluliselt suurenenud. Kuna projekti soovitakse mullikaid ja härgi, siis on hea meel tõdeda, et nende pakkumine on võrreldes varasemate aastatega suurenenud. Kindlasti vajab veel tutvustamist pullide kastreerimine, mis on eriti sobilik just väiksematele karjadele, sest langeb ära vajadus teha erinevaid karjatamis- ja söötmissgrupe, loomad on rahulikumad ning ka tapatulemused on sellistel loomadeprojektile paremini sobivad. Tulemused on ka näidanud, et härjad ei kasva sugugi aeglasemalt ega kehvemini kui pullid, olgugi et neile ei kasva sellist uhket turja ja kaela nagu pullidel. Lihakuse hindamisel aga ei anna jämeda kaela olemasolu küll mingeid eeliseid.

Üritusel osalenutele anti ka teada, et alates 1. juulist muutub Estonian-ACB-Vianco nimi firma teistesse Balti riikidesse laienemise tõttu *Baltic Vianco*s. Loomapidajate jaoks see muudatus mingeid ümberkorraldusi ja sekeldusi kaasa ei too.

Päeva ametliku osa lõpetas Eesti Maaülikooli loomaarsti dr Alar Onoperi loeng lihaveiste sigimisprobleemidest, mis tuletas kuulajatele meelde palju lihtsaid tõdesid, kuidas oma loomadelt saada igal aastal järglane ja sellega muuta oma lihaveisekasvatustasuvamaks ning endale rohkem rõõmu pakkuvaks.

Päeva ilusaks lõpetuseks oli maitsev lõunasöök rohumaaveiselihast, mida seekord sponsoreeris Arke Lihatööstus, kes alates eelmisest aastast tapab ka kõik Eestist tulevad BGB-projekti loomad.

Anne Pavlenko
Estonian-ACB-Vianco OÜ

Esimene suvine sõõmuke eestimaist õhku ja kaunis jume näole
Foto: Anne Pavlenko

Liisu kasutajatel on võimalus oma karja tulemusi võrrelda

Aprilli lõpust alates saavad kõik jõudluskontrollialused lihaveisekarjad näha oma karja võrdlust kõikide jõudluskontrollis olevate ning oma suurusgrupi karjadega. Liisusse sisse logides leiab avalehe viimase akna "statistika". Klikates sellele tuleb valida "karjade võrdlus". Hetkel on vaikumisi aasta 2014, mis tähendab, et tulemused on eelmise aasta omad. Järgmisest aknast tuleb valida, kas tahetakse võrrelda oma karja tulemusi kõikide jõudluskontrolli- või oma suurusgrupi karjadega. Suurusgrupid on koostatud vastavalt ammlahmade arvule karjas ning on järgmised: 1–10; 11–50; 51–100 ja üle 100 ammlahma.

Mida sellest tabelist leiab?

Kõiki konkreetse karja tulemusi võrreldakse riigi keskmisega ning tuuakse välja iga rea äärmused, näidates tulemuse suurimat ja väikseimat numbrit.

Esmalt antakse informatsioon ammlahmade kohta. Saab teada, kui palju ammlahmi karjas on, kui palju nendest on puhtatõulisi ja kui vanad nad on. Analüüsis on majanduslikus mõttes kasulik teave ammlahmade väljamineku (arv ja vanus), poegimisvahemiku ja esmaspoegimise kohta. Karjakasvataja saab analüüsidest mõelda, kas aasta jooksul poegimata jäänud lehmade või karjauuenduseks poeginud mullikate arv on optimaalne. Järgnevalt analüüsitakse poegimisi. Eelnevalt saab teada, kui palju lehma ja mullikaid oli vabapaaritusel. Siis selgub, mitu poegimist saadi karjasoleva lehma kohta, kui palju oli karjas korduvaid ja esmaspoegimisi ning palju sündis vasikaid. Vasikate sündi analüüsitakse täpsemalt elusalt sündinud, pull- ja lehmvasikate ning esinenud surnultsündide protsendi alusel. Samuti uuritakse mitmikute ja abortide esinemist. Teada saadakse eraldi veel, kui palju sündis vasikaid ühe poegimise kohta, kui palju saadi elusvasikaid poegimise kohta ning kui palju sündis vasikaid aastalahma kohta. Järgneb analüüs vasikate suremusest esimese kahe nädala ja 6 kuu jooksul peale poegimist (eraldi lehmikud ja pullikud), vaadeldakse esitatud kaaluandmete põhjal sünni-, võõrutus- ja aastase massi tulemusi ning juurdekasvu näitajaid sünnist võõrutuseni, võõrutusest aasta vanuseni ja sünnist väljaminekuni. Viimase bloki moodustab noorloomade realiseerimise info nii masside, realiseerimisvanuse kui ka SEUROP-klassifikatsiooni alusel.

Eelkirjeldatud analüüs nõuab täpset sündmuste esitamist jõudlusandmete koguja poolt. Tähtis on esitada poegimise, väljamineku, paarituste ja kaaluandmed õigeaegselt ja võimalikult kiiresti peale sündmuste toimumist. Eriti oluline on teha see töö ära enne aasta lõppemist, juhul kui mingitel põhjustel on sündmuste esitamine tegemata jäänud. Pärast seda saab karjakasvataja oma karja kvaliteedi parandamiseks teha õiged otsused. Taoline võrdlus on üks võimalikest vahenditest. Analüüs on programmeeritud nii, et masside andmete analüüsi ei ole kaasatud šoti mägiveise (Hc) tulemused, kuna need erinevad teiste tõugude näitajatest oluliselt. Samas on Hc kasvatajatel olemas analüüs, kuhu ei ole võrdluseks toodud teisi tõuge.

Loodame, et taoline võrdlus paneb kasvatajad mõtisklema ja aitab ehk paremini teha tulevikuotsuseid. Jõudu kasutamisel ja otsuste tegemisel! Kõik ettepanekud on teretulnud kas foorumisse või kontaktide kaudu ühendust võttes.

Tõnu Põlluäär

*Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu
tõuraamatu- ja aretusosakonna juhataja*

Kavandatavad arendused lihaveiste geneetilises hindamises

Käesoleva aasta septembris möödub kaks aastat lihaveiste geneetilise hindamise algusest.

Hindame lihaveiste otsesest kasvukiirust ja emapoolset kasvukiirust ehk aretuspullil hindame kasvukiiruse aretusväärtuse tema järglaste kaalumisanndmete alusel ja tütarde piimakuse aretusväärtuse tema tütarde järglaste kaalumisanndmete alusel.

Lihaveisekasvatajate Seltsi, Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu ja EPJ koostööna oleme kavandanud täiendavate aretustunnuste hindamise ja mõned muudatused senises hindamises.

Kavandatud lihaveiste geneetilise hindamise süsteem koosneb kuuest eraldi läbiviidavast hindamisest.

Nende katseline hindamine on kavas septembrikuu korralise hindamise raames ja aretuspullide tulemused avaldame Liisus edasiseks aruteluks järgmisel viisil:

- järglase sünnikaal,
- järglase sünnikergus,
- järglase kasvukiirus,
- tütre poegimiskergus,
- tütre piimakus,
- tütre karjaspüsivus.

Kavandatud kuus hindamist on esitatud hindamisandmete tekkimise järjestuses.

Uute aretustunnuste geneetilise hindamise läbiviimise täpsed tingimused ja kord kujunevad edasiste arutelude käigus.

Seniks anname lühikese selgituse iga hindamise kohta.

Järglase sünnikaalu geneetilises hindamises saame lähteandmetena kasutada kõikide elusalt sündinud vasikate sünnikaalu andmeid. Eraldi hindamine on mõistlik, sest senise kasvukiiruse hindamise ühe tunnuseks avaldatud sünnikaalu aretusväärtuse lähteandmetena on kasutusel need järglased, kellel on lisaks sünnikaalule ka vähemalt võõrutuskaal. Võõrutuskaaluga loomade arv on aga oluliselt väiksem sünnikaaluga loomade arvust.

Järglase sünnikerguse geneetilises hindamises kasutame sünnikerguse, sünnitulemi (elus/surnud vasikas) ja sünnikaalu andmeid ja avaldame sünnikerguse ja surnultsünni aretusväärtuse. Võrreldes sünnikaalu hindamisega on siin lähteandmetena ka surnultsündinud vasikad. Samas jäävad hindamisest välja karjad, kus kolme aasta jooksul pole märgitud ühtegi poegimiskergust ja surnultsünni.

Järglase kasvukiiruse hindamine toimub senisel viisil, kuid ei avalda sünnikaalu aretusväärtust.

Tütre poegimiskerguse geneetilises hindamises kasutame lehma iga poegimise poegimiskerguse, poegimise tulemi (elus/surnud vasikas) ja eelneva poegimisvahemiku andmeid.

Tütre piimakuse hindamine toimub senisel viisil.

Tütre karjaspüsivuse hindamisel kasutame lehma karjasoldud päevade arvu alates esimesest poegimisest ja tema karjasoleku staatust (karjas või praagitud).

Mart Uba

geneetilise hindamise juht

Possu sai 10-aastaseks

Possu programmi, seakasvatavate abimehe kasutusele võtmisest esimestes farmides möödus selle aasta märtsis 10 aastat. Programm on tehtud Jõudluskontrolli Keskuses, praeguse nimega Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS (EPJ). Possu on personaalarvutiprogramm, mis arvestab Eesti seakasvatavate ja aretajate vajadusi nii farmi majandamisel kui ka aretusotsuste langetamisel. Kasuliku töövahendina tootmis- ja aretustulemustest ülevaate saamiseks kasutavad seda firmajuhid, farmispetsialistid ja veterinaararstid, ETSAÜ konsulendid ja seemendusjaama spetsialistid. Kõiki osapooli ühendavaks lülits on EPJs asuv ühtne andmebaas.

Possu programmile üleminek toimus 2005. a etapiviisiliselt. Korraldati seitse koolitust, millest esimene toimus 14. märtsil ja viimane 28. oktoobril. Esimeses grupis olid innovatiivsemate farmide spetsialistid, kes olid soetanud endale kaasaegse arvuti, milles seni kasutatav ja DOS-süsteemis toimiv db-Planer enam ei töötanud. Seega sai Possu esimene versioon valmis viimasel hetkel. Possu programmi arendati etapiviisiliselt ja praeguseks on kasutusel kolmas versioon. Possu 1 võimaldas sisestada põhikarja sigade põlvnemise, testi- ja toodanguandmeid, Possu 2 arendusega tekkis võimalus põlvnemisandmete elektrooniliseks edastamiseks sigade ostmisel-müümisel, mis vähendas oluliselt sisestamisvigu. Samal ajal sai valmis ka seemendusjaamas kasutatav programm. Suurima täiendusena praegu kasutatavasse Possu kolmandasse versiooni lisandus nuumikute majandamise osa koos käibe aruandega, kusjuures nuumikute osa on kasutatav nii täistsükliga farmides kui ka farmides, kus peetakse ainult nuumikuid.

Programm on seakasvatavate hulgas populaarne. Eesti Tõusigade Aretusühistu tunnustas Possu programmi, nimetades

selle aasta teoks 2009. Seakasvatavate tunnustus on oluline kogu meeskonnale, kes panustas oma aega ja mõtteid projekti õnnestumisse. Possu programmeerijaks oli Aivar Annamaa.

Külli Kersten
sigade jõudluskontrolli juht

Viss 2015 valitud

Ülenurmel valiti 16. juunil Viss 2015, kelleks said Lindi (EHF) ja Kalli (EPK) Tartu Agro ASist. EPJ pani omalt poolt välja auhinnad kolmele parimale esmaspoe ginute klassis (Mastiit 16 ja/või tiinuse testi teenus). Nimetatud auhinnad pälvisid eesti holsteini tõugu veistest: Iiris (Nigula Piim OÜ), Lüüsi (Kehtna Mõisa OÜ) ja Parbi-Red (Tartu Agro AS). Eesti punast tõugu esmaspoe ginutest said EPJ auhinna Taara ja Taki (Tartu Agro AS) ning Tiksi (Kõpu PM OÜ).

Saarte Viss selgus 12. juunil Upal, eesti holsteini tõu Saarte Viss on Meedium ja eesti punase tõu Saarte Viss on Meena, mõlemad on Kõljala POÜst. Kumbki Viss oli ühtlasi oma tõu võitja esmaspoe ginute klassis. EPJ autasustas võitjaid Mastiit 16 ja/või tiinuse testi teenuse kasutamise võimalusega. Palju õnne võitjatele!

Ida-Viru esindus kolis

Ida-Virumaa kontor kolis uude kohta ja asub aadressil Rakvere tn 27, Jõhvi.

Uued e-posti aadressid

EPJ meiliaadressid on muutunud – alates 1. juunist on üldmeil epj@epj.ee. Kõrvamärkide müük ootab kirju aadressil myyk@epj.ee. Töötajate e-post on uuel kujul eesnimi.perekonnanimi@epj.ee. Täpsem info kodulehel www.epj.ee.

Tööjuubilarid

1. juunil tähistas 40. tööjuubelit labori peatehnoloog **Eduard Punga**.

Väliteenistuse osakonnas on mitu tööjuubelit – 13. juunil oli 10. tööjuubel Jõgeva- ja Tartumaa jõudluskontrolli spetsialist **Merle Lillikul** ning 11. juulil saab 10. tööjuubelit tähistada Lääne- ja Raplamaa jõudluskontrolli spetsialist **Maila Kirs**.

www.epj.ee
epj@epj.ee

F. R. Kreutzwaldi 48a, 50094 Tartu

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Harju-, Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru, Pärnu- ja Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7769

Labor

F. R. Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu	
Tel	738 7726
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Maakondade jõudluskontrolli spetsialistid

Harjumaa	Maire Põhjala	Teaduse 2, Saku, Harju mk	tel 679 6419	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Maire Tamm	Mäe 2, Käina	tel 463 1147	gsm 5332 4204	1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	Rakvere 27, Jõhvi		gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Merle Lillik	Ravila 10 II korrus, Jõgeva	tel 776 0048	gsm 516 7868	E 9.00-15.00
Järvamaa	Saive Kase	Pärnu 58 II korrus, Paide	tel 385 0286	gsm 524 0147	K 9.30-13.30
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2, Piira, Lääne-Viru mk	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	Jaani 10 II korrus, Haapsalu	tel 473 3007	gsm 509 4675	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1, Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Maire Põhjala	Haapsalu mnt 86, Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7886	E 9.30-15.30
Raplamaa	Maila Kirs	Kuusiku tee 6, Rapla	tel 485 5673	gsm 509 4675	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	Kohtu 10, Kuressaare	tel 453 1352	gsm 5332 4204	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	Kreutzwaldi 48A-215, Tartu	tel 738 7739	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Aia 17-202, Valga		gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Saive Kase	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11 II korrus, Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	T 10.00-13.00